

складових на цьому шляху є збереження онтологічної багатогранності буття українського етносу, цілісності усіх його форм, в умовах глобальних змін сучасної цивілізації. Адже, в умовах глобальних змін сучасної цивілізації й зростання їх впливу на міжнародні відносини, в процесі яких відбувається «розмивання» національних кордонів та трансформація існуючих духовно-культурних, етичних та естетичних цінностей, – зростає потреба щодо посилення ролі «держави» й збереження, тим чи іншим етносом, власної «державності». Саме тому, відродження українським етносом основних джерел власної духовно-культурної самобутності є запорукою збереження унікальності та цілісності усіх форм його буття, формування національної ідентичності та здійснення процесу націотворення.

1. Грушевський М. *На порозі Нової України*. – К., 1991. – С.8.
2. Ильин И. *Религиозный смысл философии / Иван Ильин*. – М. : Изд-во АСТ, 2006. – С. 358
3. Козловець М.А., Ковтун Н.М. *Національна ідентичність в Україні в умовах глобалізації: монографія*. – К.: ПАРАПАН, 2010. – 348 с.
4. Многоликая глобализация: Культурное многообразие в современном мире / Под ред. П. Бергера, С. Хантингтона. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 384 с.
5. Попович М. *Національна ідея і соціальні трансформації в Україні / Мирослав Попович*. – К., 2005. – 328 с.
6. Хюбнер К. *Нація: от забвения к возрождению / К. Хюбнер ; [пер. с нем. А.Ю. Антоновского]*. – М. : Канон, 2001. – 400 с.
7. Чумаков А.Н. *Метафизика глобализации. Культурно-цивилизационный контекст*. – М.: Логос, 2006. – 318 с.
8. Erikson E. *Psychosocial Identity / Erik Erikson ; [edited by S. Schlein] // A way of Looking at Things Selected Papers*. – N.Y. : NORTON, 1995. – P. 675 – 679.

Віталій Бондаренко

Львівський університет внутрішніх справ, м. Львів

ЧИ МОЖЛИВЕ СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ НА ЗАСАДАХ ПРИНЦИПУ СЛІДУВАННЯ ПРИРОДІ?

«Слідуй (або «наслідуй») природі» – це гасло відоме нам з часів античного стоїцизму. За тривалий історичний період методики слідування природі дуже серйозно змінювались, оскільки в античні часи це гасло передбачало вивчення світобудови, її засад та законів з метою керувати на їх основі власним життям. Пізніше природне стало відсуватись на другий план у порівнянні з духовним, а коли виникла ідея підкорення природи, то назване гасло набуло характеру якогось архаїзму, тобто чогось застарілого та

віджилого. Зрозуміло, що в наш час ситуація виглядає дещо інакше: людство помалу починає засвоювати думку про те, що з природою не можна жартувати, що вона піддається певному тиску та насильству лише до певної межі, а тоді, коли ця межа перетинається, природа вибухає несподіваними наслідками, смертельно небезпечними для людей. Сучасна людина має сповідувати позицію більшої скромності в оцінці глибини та повноти свого пізнання природи.

Можна також із певною долею достовірності стверджувати, що вістря сьогоднішнього стану відношення людини до природи більшою мірою криється не в ньому самому, а у відношенні людини до людини, тобто у сфері соціальних відношень. Для сучасного людства саме відношення між людьми постають первинними щодо усіх інших дій та проявів людини. Тому відношення до природи суттєво залежить від стану соціальних відношень та від того, якою є людина в її самоусвідомленні та як вона уявляє собі реальний і нормальний стан людських відношень у суспільстві. Отже, можна стверджувати, що складаються умови до повернення до гасла наслідування природі із деякими доповненнями та корекціями, зумовленими історичною дистанцією між античністю та нашим часом. Навряд чи сьогодні буде прийнятним для більшості людей варіант максимального спрощення життя, відмови від надбань цивілізації, спрощення життя до рівня найперших життєвих потреб. Тоді в чому може вбачатись сенс гасла наслідування природи за сучасних умов? – На нашу думку, мова може йти про докорінну зміну засад взаємин людини із природою: на заміну ідеї панування над природою має усталитись ідея спів-праці та спів-дії із природою, на заміну способу зовнішнього впливу на неї з боку людини має утвердитись спосіб внутрішнього стимулювання природи (на основі глибшого проникнення у механізми її буттєвої динаміки).

Мене особисто цікавить питання про те, чи можна виробити певну теоретичну модель врахування та використання природного начала людини у процесах її соціалізації та соціального виховання. В загальному плані ясно, що тут також треба керуватись принципом спів-праці та спів-дії із природою, принципом винайдення способів стимулювання природних завдатків та схильностей індивідів тоді, коли вони входять у суспільні стосунки та потребують певних настанов та підтримки. Додатково відзначу, що мова йде про особливі молодіжні колективи, такі, в яких молоді люди тривалий час живуть разом, разом виробляють прийнятні форми та способи співжиття; це є військові, спортивні, курсантські колективи. На нашу думку, вирішення поставленого завдання має починатись із, з однієї сторони, достатньо

докладного і світоглядного за суттю вивчення фундаментальних характеристик природи, її проявів у людській культуротворчій діяльності, а, з іншої сторони, – з вивчення членів молодіжного колективу саме в аспекті їх природних завдатків, схильностей, рис характеру, типу їх психофізичних характеристик. На цій основі в колективі можна сформувати (на основі використання певних підходів мікросоціології Морено) таку систему взаємних обов'язків, дій, співпраць, яка самим способом організації може діяти найбільш ефективно в напрямі реалізації природних завдатків у напрямі реалізації загальних колективних інтересів та гуманістичних потреб суспільства. Завдання керівника такого колективу, за великим рахунком, має зводитись до того, щоби побудувати взаємини у ньому так, щоби життєдіяльність колективу сприяла розвитку його членів у належному з позиції соціальності напрямі.

Звичайно, окреслена схема організації соціального виховання носить характер бажаного, можливо, дещо ідеалізованого плану дій, проте, на наше переконання, ніколи не стане успішною така виховна діяльність, яка буде ігнорувати природне начало індивіда та робити наголос виключно на впливі на нього засобами педагогічних, соціальних або соціально-культурних чинників. Якщо природне начало біль-менш оптимально може бути пов'язаним із соціально-культурним у процесах життєдіяльності молодіжних колективів, можна буде сподіватись на те, що і поза закінченням виховного впливу людина сама та цілком природним чином буде діяти соціально унормованим способом.

Оксана Чурсінова

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів

ВПЛИВ ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ НА СУСПІЛЬСТВО І ПРИРОДУ

Світоглядні засади сучасної техногенної цивілізації спрямовують розуміння людини як активно діючої, тобто людини, яка ставить і досягає певних цілей в процесі своєї діяльності. Світ сприймається як об'єкт діяльності і пізнання. Для людини існує природа яку, як і світ взагалі, людина має підкорити. В техногенному суспільстві формується світоглядне уявлення про те, що необхідно створити певну техніку і технологію, які дозволять